

שולמית גוטגלד נולדה בוורשה ב-7 בדצמבר 1905. אביה, יוסף, היה בן למשפחה חרדית בעלת רכוש רב. הוריו השיאו אותו בגיל 16 ונולדו לו שני ילדים. הוא התפקד ובגיל 21 נטש את משפחתו, ניתק עמה כל מגע והגיע לוורשה חסר-כל. בוורשה התחתן עם הלנה, בת למשפחה מתבוללת אמידה. יוסף הקים בית הוצאה לאור ובית המשפחה הפך למקום מפגש לסופרי ההשכלה. לאחר עליית הבן הבכור לארץ נפטר האב בנסיבות טרגיות. האם הלנה באה לבקר את שני ילדיה בקיבוץ משמר העמק בשנת 1938, ערב מלחמת העולם השנייה, וכך ניצלה. היא נשארה בקיבוץ ונפטרה בשנת 1958.

שולמית, שנקראה בפי כל מיתה, זכתה לחינוך מעולה. מילדות נחשפה למוסיקה קלאסית, תיאטרון ומחול ובעזרתם של מורים פרטיים למדה גרמנית ואנגלית. היא למדה בגימנסיה פולנית שיועדה לבני משפחות מיוחסות, וקיבלה תעודת בגרות. בגיל 16 התקבלה ללימודים אקדמאיים ולמדה פילוסופיה ופסיכולוגיה.

לשולמית היה אח בוגר שנולד בשנת 1900: מרדכי, שנקרא מיטק. מרדכי גוטגלד עברת לימים את שם משפחתו לבנטוב. היה ממקימי תנועת השומר הצעיר בפולין וראש קן ורשה, למד שנתיים משפטים באוניברסיטת ורשה. עלה לארץ בשנת 1920. בארץ למד בנטוב בבית הספר המנדטורי למשפטים בירושלים. הוא היה ממייסדי הקיבוץ הארצי וחבר קיבוץ משמר העמק. בנטוב שהיה מנהיגי מפלגת מפ"ם, היה מחותמי מגילת העצמאות וחבר בחמש הכנסות הראשונות. הוא היה שר הפיתוח בכנסת השלישית והרביעית, ושר השיכון בכנסת השישית. מרדכי בנטוב נפטר בשנת 1985 ונקבר בקיבוץ משמר העמק.

בהשפעת אחיה הצטרפה שולמית לקן השומר הצעיר, וכבר שם החלה להעלות הצגות תיאטרון בהשתתפות החניכים. בשנת 1923 עלתה בעקבות אחיה לארץ והגיעה לקיבוץ ב', לימים קיבוץ משמר העמק, שישב באותה עת בנהלל ומשם עבר לעפולה.

בעפולה עבדה בבנין כטייחת וגם ניסתה כוחה כטרקטוריסטית. חברים ממחנה הפועלים במקום בקשו ממנה להכין הופעה לקראת האחד במאי, ותוך שלוש שעות כתבה שולמית את המחזה. ששמו התאים לאווירת התקופה: "לחם". מחצית חברי הקיבוץ (ארבעים חברים) השתתפו בהופעה, שזכתה להצלחה גדולה. באותו יום ביקר בעפולה הסופר האמריקאי ואלדו פרנק ואתו היה גם עיתונאי. שניהם ראו את ההצגה ונדהמו לראות בקצה העולם מופע ברוח חדשנית שכזו.

שולמית ויעקב חזן (לימים ממנהיגי מפ"ם וחבר כנסת ישראל), הכירו עוד בקן ורשה, טרם עלייתה ארצה. כשנפגשו בארץ גרו יחד בחדר משפחה, ולאחר זמן נשלחו יחדיו כשליחים לתנועת השומר הצעיר בפולין. שולמית הפמיניסטית הדריכה את הבוגרות בקנים ובו-זמנית נרשמה לקורס מתקדם בטייחות בניין. באותה תקופה פרסמה בעברית חוברת בשם: "לשאלת הבחורה בארץ-ישראל". הייה זה כתב אישום פמיניסטי חריף ומפורט מאוד, מלא תיאורים ודוגמאות ממניות.

בשנת 1930 יצאה שולמית ללמודי תיאטרון בברלין, ובמשך כשלוש שנים השתלמה באמנות זו אצל גדולי הדור – היא למדה מחול אצל רודולף לאבאן, ותיאטרון אצל מכס ריינהרט וארוין פייסקטור. שם גם נחשפה לז'אנר של תיאטרון ההמונים בעל המסר הפוליטי, והתמקדה בו, ונהייתה ליוצרת מובילה בתחום זה.

עם שובה לארץ בשנת 1934 הצטרפה לתיאטרון "המטאטא", תיאטרון קטן, קברט פוליטי, כדי להוכיח לעצמה כי ביכולתה לתפקד גם כשחקנית.

לאחר שצברה ניסיון שבה לקיבוץ, יזמה והקימה תיאטרון קיבוצי, רעיון שהיה מוזר ובלתי מתקבל על הדעת באותם זמנים. היא נאבקה כנגד התנגדות החברים שבשנות השלושים ראו את העבודה בחקלאות כחזות הכול. מכיוון שהאימנה בשליחותו של התיאטרון הקימה אותו בחישות רבה ורצתה להפוך אותו לגוף אמנותי הממלא שליחות פוליטית מובהקת. ההצגה הראשונה של "להקת הקיבוץ הארצי" עסקה בבעיות העולה החדש, והצגתה "כשיצאת איש פשוט לדרך" עוררה זעם רב בחוגי הימין של היישוב עד שהצנזורה המנדטורית אסרה את קיום המופעים "מטעמי שמירה על שלום הציבור". שולמית הייתה הבימאית שהציגה בארץ בפעם הראשונה מחזה מאת ברטולד ברכט. "רוביה של אשת הדייג קאראר". גם הוא מחזה בעל מסר פוליטי.

שולמית הביאה עמה מברלין חידושים שלא היו ידועים בארץ, ומבחינות רבות הייתה חלוצה של ממש בתחום הבימוי והשילוב של בימוי וכוריאוגרפיה.

את רוב מחזותיה כתבה לעצמה ולצרכיה כאשר הפיקה מחזות מועד בקיבוצים ביובולותיהם, כגון "אחי גיבורי התהילה" בשריד ובגבעת ברנר, או "טיל אולנשפיגל" בביתה משמר העמק. היו אלה הצגות ראוה המוניות שבאחת מהן צפו בראשית שנות החמישים 10% מתושבי המדינה!!!!

לשולמית, למרות היותה בימאית מקצועית שסיימה את לימודיה בבית ספרו של גדול בימאי ראשית המאה העשרים, הייתה רתיעה מעבודה בתיאטרון מקצועי ממוסד. אולי בגלל הממדים הגדולים של חלומותיה הבימתיים, שגם בימה בעלת ממדים גדולים במיוחד איננה מסוגלת להכיל. או אולי בשל תפיסתה החברתית את התיאטרון כגוף שעליו למלא תפקידים חברתיים אקטיביים גוף שייצור מעין פסיכואנליזה קהילתית בעזרת מיקוד המאמצים של יישוב שלם סביב נושא היסטורי אקטואלי בעל משמעות ומסר התפורים כך שיתאימו לצורכי המקום והזמן המסוימים. בתיאטרון הממסדי לא יכלה להביא לביטוי שני מרכיבים אלה.

רק טבעי הדבר שלמרכיבים בימתיים כאלה התאימה יותר מכל צורת חיים חברתית אחרת, הקיבוץ, שהיה ביכולתו להתמקד ולהעמיד לרשות הבימאי משאבים רבים ומאגר כישרונות בכמות הדרושה. היותה חברת קיבוץ, במשך כל חייה בארץ, סייעה להתמחותה בהצגה ההמונית, רבת המשתתפים, על בסיס יישובי או קהילתי. השכלתה הרחבה והיחשפותה לתרבות העולם הקרינו גם על גישתה האמנותית, וגרמה לה לראות גם את קיבוצה שלה משמר העמק – ואת חיי הקיבוץ בכלל דרך הפריזמה הרחבה של תיאטרון משימתי המשמש ככלי להשגת יעדים חברתיים ופוליטיים.

את הדרך לפעול גם בתיאטרון הרגיל מצאה בעבודתה כמחזאית. הצגות שכתבה הוצגו ב"אוהל" ו"בקאמרי" ובמסגרת "בימת הקיבוץ".

בשנים 1965 עד 1974 הרצתה בחוג לתיאטרון באוניברסיטת תל אביב. עם פרישתה מהוראה, בגיל בו רוב האמנים כבר נחים על זרי הדפנה, פנתה אל המחקר והקדישה שנים רבות לחקר אותה תופעה אמנותית שהעסיקה אותה רוב ימיה: תיאטרון ההמונים. במילים אחרות: שאלת הכמות ההופכת לאיכות בימתית חדשה. כל עשייתה של שולמית לוותה בתחושה של דחיפות וחשיבות, רק כך אפשר להבין את האינטנסיביות של יצירתה ואת היקפה.

בשנת 1939 נישאה שולמית לראובן זיו ונולדו להם שני ילדים: יורי ואורנה. שולמית וראובן שכלו את בנם יורי בהיותו בן שש, ואסון זה ליווה את שולמית כל חייה.

בין המחזות שכתבה היו כאלה שהוצגו מחוץ לגבולות הארץ: הדחף הראשוני לכך בא כאשר הצנזורה הבריטית של ממשלת המנדט, אסרה בשנות השלושים המאוחרות, את העלאת המחזה שלה "המשפט" שעסק במאורעות 1936-1939.

התיאטרון היהודי בגרמניה הנאצית ה-Kulturbund שבו התקבצו כל האמנים היהודים שגורשו על ידי הנאצים ממוסדות התרבות הגרמניים שנאסר עליהם להעסיקם, הציג מחזות מהרפרטואר הכללי ומחזאות יהודית, וכך בין היתר תורגם המחזה של שולמית בת דורי "המשפט", שהיה המחזה העכשווי היחיד שהוצג על ידי התיאטרון בברלין במאי 1938.

בין המחזות הנוספים שכתבה: "אנייה סוערה", "טרקטור", "צריפים וירח", "ים ובית". מחזותיה של שולמית בת דורי הוצגו על בימות אירופה, דרום אפריקה וארה"ב. בין המחזות שביימה: "בן האחרת", "טיל אולנשפיגל" ו"אחי גיבורי התהילה". כמו כן פרסמה ספר סיפורים: *כזאת לא תפרח עוד לעולם*. בסך הכל כתבה 13 מחזות וביימה 15. שולמית נפטרה בפברואר 1985 ונקברה בקיבוצה משמר העמק.

נכתבה עליה עבודת דוקטורט :

רויטל איתן : "התיאטרון של שולמית בת דורי – 1935-1975", בפקולטה לאמנות באוניברסיטת תל אביב, 2005

קישורים למאמרים על שולמית בת דורי

מיתה הסוערת בעיתון *הזמן הירוק*:

http://www.kibbutz.org.il/itonut/2009/dafyarok/090806_bat_dori.htm

תיאטרון משלה בכתב העת *פנים*:

<http://www.itu.org.il/Index.asp?ArticleID=15148&CategoryID=1629&Page=1>